

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

ՔԱՂՈՒԱԾՔ ՍԻՆՕԴԻ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ:

Յունիս 24. Սինօդը երևանայ վիճակի Հայոց կոնստանդուպոլիս տեսչութեան տակ գտնուած բոլոր գործակալներին ուղարկեց ժապաւինեալ տուժարներ անդորրագրերի հետ, և պատուիրեց նոցա ժողովել պտղի արդիւնքը 1892 թուի նոյնպէս անցեալ տարիների ապառիկ մնացածները և արձանագրել մատեանի մէջ, պահել ապահով տեղում մինչև ջալ տնօրէնութիւն, իսկ ժապաւինեալ մատեանները դրամների հետ, եթէ կլինին ուղարկել Սինօդին: Պատուիրեց նոյնպէս Հին-Նախիջևանի, Տաթևի, Աղէքսանդրապոլի և Կարսի հոգևոր կառավարութիւններին, գործակալների միջոցաւ ժողովել նոյնպիսի արդիւնքը և գոյացեալ արդիւնքի հաշիւը օրինաւոր ցուցակով ներկայացնել Սինօդին:

Յունիս 24. Մայր Աթոռի ձեմարանի վարչութեան Յունիսի 15-ից 178 թ. յայտարարութեան համաձայն Սինօդը պատուիրեց ձեմարանի նախկին Տեսուչ բարեշնորհ Նահապետ Աբեղային իւր մօտ գտնուած 950 ռուբլի աշակերտաց աւանդադրամը շուտով ներկայացնել Սինօդին:

Յունիս 26. Սինօդը վերադարձնելով Ղարաբաղի Հայոց կոնստանդուպոլիս բաղիշ իւզբաշեանցի ծննդական վկայականը, աւելորդ համարեց նոր աստիճանաւորների թիւ աւելացնելը:

Յունիս 22. Սինօգի անդամ բարեշնորհ վահան վարդապետը ծառայութեան գործով գնացած լինելով Նուխի, Սինօգը համարեց նորին բարեշնորհութիւնը բացակայ մինչև իւր վերադարձը:

Յունիս 22. Գրիգոր քահանայ Տնկանց, Մսկաց գաւառի, Բէօլենց գիւղացի, Ուղունօբա գիւղի երեսփոխանի տանը վախճանելով թողել էր 31 օտմանեան լիբայ ոսկի մի փոքր անգլիական ոսկի և 25 ռուբլի 90 կոպ. թղթադրամ, որից երեսուն երկու ռուբլի թաղման ծախս հանելով՝ մնացեալ զրամները գործակալը յանձնել է Մայր Աթոռի Գանձապահին պահելու: Սինօգը ողն գրամներից մի լիբայ ապւով հանգուցելոյ այրւոյն, որ եկած էր ԼՂմիածին, մնացած 29 լիբայ 2 ռ. 50 կոպ. փոստային ծախսը հանելուց յետոյ ուղարկեց Կ. Պոլսի Պատրիարք Ամենապատիւ Խորէն արքեպիսկոպոսին՝ յանձնելու հանգուցեալ Գրիգոր քահանայի այրւոյն և որբերին, և ոտանալ պատշաճաւոր ընկալագիր ու հասցնել Սինօգին:

Յունիս 22. Ղարաբաղի վիճակի կոնսիստորիայն տարւոյս ապրելի 23-ից թ. 505 յայտարարութեան հետ մատուցանելով Աղէքսանդր Տէր-Աստուածատրեանի ծննդեան վկայականն, հարցաքննական թերթն և նորա վիճակի ազահոյութեան մասին համախօսագիրն Մէհտիշէն գիւղի ժողովրդեան երկու խնդրագրի հետ միասին, որոնք ստորագրել է մի ոմն Բաբաջան Ղազարեան 40 մարդկանց տեղ, միջնորդել էր քահանայ ձեռնադրել նորան յիշեալ գիւղի ժողովրդի վերայ: Տեղեկութիւն. Շուշի քաղաքի վերին թաղի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցու ժողովրդականք 1886 թուի, Յունիսի 20-ին խնդրել էին իրանց համար քահանայ ձեռնադրել յիշատակեալ Աղէքս. Տէր Աստուածատրեանցին. իսկ Ղարաբաղի կոնսիստորիայն նոյն թուի Գեկտեմբերի 11-ին թ. 1824 խնդրել էր գաղարեցնել ձեռնադրութեան գործը յայտնելով՝ թէ «հայեցեալ ի փոփոխամտութիւն նորա տեարք անգամք անարժան վարկանին հարցաքննել զնա ի քահանայատառչաճ գիտելիս և վկայել զվարուց և զբարուց նորա

և արժանաւորել զնա ատօնձանի քաջանայութեան: Աստի և Սինօզը 1887 թուի Մարտի 2-ի օրագրով Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցու ժողովրդի խնդիրը թողեց առանց հետեւանքի:

Հրահայեցին: Որովհետեւ Աղէքսանդր Տէր-Աստուածատրեանցն իւր վարքով ոչ միայն անարժան է քաջանայական ատօնձանին և կոչման, այլ և եկեղեցու սպասաւորութեան, վասնորոյ Ղարաբաղի Հայոց կոնսիստորիայի միջնորդութիւնը նորա ձեռնադրութեան մասին մերժելով՝ պատուէր տալ անյապազ հեռացնելու նորան եկեղեցու սպասաւորութիւնից: Եւ որովհետեւ նոյն կոնսիստորիայի անդամները, գիտենալով այնպիսի անձի վարքը և նորա ձեռնադրութեան մի անգամ՝ մերժուած լինելը՝ դարձեալ համարձակել են նորա ձեռնադրութեան խնդիրն յարուցանել, ամենեւին չպատկառելով քաջանայութեան կոչման վսեմութիւնից և նուիրականութիւնից, ուստի այս անգամ յանդիմանել նորանց—Կարապետ և Մեսրոպ քաջաններին, իսկ Յարութիւն քաջանայ Մելքոնեանցին, որ իբրեւ 1886-ի անգամ իւր ստորագրութիւնով վկայել է տիրացուի անարժանութեան մասին, և այժմ՝ նորա ձեռնադրութեան համար է ստորագրել, արձակել անդամակցութեան պաշտօնից իբրեւ փոփոխամիտ և դէպի իւր իսկական պարտաւորութիւնը անտարբեր մէկին, պատուէր տալով թեմի Գեր. Առաջնորդին կարգել նորա տեղը ուրիշ մէկին բարեյոյս քաջաններից:

Յունիս 14. Սինօզը պատուիրեց Վրաստանի և Իմերէթի Հայոց կոնսիստորիային Սինօզի 1891 թւի 4294 թ. հրամանի համաձայն Միքայէլ Սահակեանից ստացած 15000 ռուբլով՝ յօգուտ Աղէքսանդրապօլի օրիորդական դպրոցի, որ կտակել է հանգուցեալ իշխան Ղահրաման Արղութեանցը, գնել արքունի տոկոսաբեր բանկային տոմսեր իւրաքանչիւր հազարական ռուբլի արժողութեամբ և ուղարկել Սինօզին:

Յունիս 24. Սինօզը՝ Ղարաբաղի Հայոց կոնսիստորիայի՝ Թրիշեցի Աղաբէգ նոյն և Աւետիս Տէր-Յանեանցի, Մուշկապղի Խ-

բայէլ Կադամեանցի: Բանալարցի Խոսրով Գրիգորեանցի, Սղնեցի Միքայէլ Մելիք-Ալլահվերդեանցի, Նուխեցի Զաքարիա Մալեանցի և Համբարձում Տէր-Աւագեանցի և Շուշեցի Արիստակէս Տէր-Յովհաննիսեանցի քաջանայ ձեռնադրելու մասին արած միջնորդութիւնը մերժեց, նոցա թերուս լինելու պատճառով:

Յունիս 29. Սինօղի միջնորդութեան համաձայն Երեանի նահանգապետը աղատած լինելով Համամլուեցի Յովհաննէս Թորոսեանցին հարկատուութիւնից հոգեւոր տեսչութեան մէջ մտնելու համար, պատուիրեց Երեանի կոնսիստորիային նշանակել նորան նոյն գիւղի եկեղեցու սպասաւոր:

Յունիս 26. Երեանի Հայոց կոնսիստորիայի միջնորդութիւնը Երեանցի Սիմէօն Սարկաւագ Բաբայեանցի ձեռնադրութեան մասին՝ Սինօղը մերժեց, որովհետեւ քաղաքի ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ շինութիւնը շարունակուած է և կարող է տեւել երկար գեւ ևս, իսկ խնդրատու ժողովուրդն ևս ունի քաջանաներ:

Յունիս 26. Գօրու գաւառի Կասպ գիւղացի Բաղդասար քաջանայ Տէր-Զաքարեանց, Գորեցի Գրիգոր Տէր-Յարութիւնեանցի արգելուած պսակը կատարելու համար՝ հինգ տարի ժամանակով ենթարկուած է եկեղեցական ապաշխարութեան հոգեւոր բարձրագոյն իշխանութիւնից, Տփլիսի Հայոց կոնսիստորիային 1891 թ. նոյ. 29 4218 թ. յայտարարութեամբ միջնորդուած է Սինօղին կամ արձակել եկեղեցական ապաշխարութիւնից Բաղդասար քաջանայ Տէր-Զաքարեանցին կամ ձեռնադրել տիրացու Սողոմոն Տէր-Գրիգորեանցին քաջանայ, որովհետեւ Քախ/րէլ գիւղի հեռաւորութեան (22 վերստ) պատճառաւ մեծամեծ դժուարութիւն են կրում իւրեանց հոգեւոր պէտքերը լցնելու մասին: Անցեալ Մարտ ամսին Բաղդասար քաջանայ Տէր-Զաքարեանցը ևս խնդրով դիմում է Սինօղին իւր արձակման մասին: Սինօղը պատուիրեց Տփլիսի Հայոց կոնսիստորիային իւր 1888 թւի համարաւ 1836 վճռի համաձայն ստանալ յիշեալ քաջանայից 100 ռուբլի տուգանքը և ապա արձակել ապաշխարանքից և թոյլ տալ քաջանայագործութիւն անելու:

Յունիս 26. Սինոդը պատուիրեց Երևանի Հայոց կոնսիստորիային ընդունել հոգևոր տեսչութեան մէջ Բագարատ Սողոմոնեանցին և կարգել սպասաւոր ս. Պետրոս և Պօղոս եկեղեցւոյն:

Յունիս 26. ըստ միջնորդութեան Երևանի Հայոց կոնսիստորիայի, Սինոդը 1890 ամի, Դեկտեմբերի 28-ին օրագրով թոյլ է տալիս Մեղրեցի Մելիք Մկրտչեան Յովհաննէսին պսակուել Սարգսեան վարդուհու հետ: Որից յետոյ կոնսիստորը 1891 ամի Յունիսի 6 ին 2241 թ. յայտարարութեամբ յայտնում է թէ Մեղրեցի նորընծայ Գէորգ քահանայ Տէր-Ղաւթեանցը համոզել է վերոյգրեալ Յովհաննէսին թողնել առաջին նշանածը և նոյն թուի փետր. 2-ին առանց հրամանի պսակել է ուրիշ աղջկայ. — Մարիամ Խաչեանցի հետ. որի համար կոնսիստորը վճռել է Մելիք-Մկրտչեանցին ենթարկել մի ամսով եկեղեցական ապաշխարութեան, իսկ Գէորգ քահանայից պահանջել իբրև տուգանք 50 ռուբլի յօգուտ Մայր Աթոռին: Սինոդը պատուիրեց կոնսիստորիային Գէորգ քահանայ Տէր-Ղաւթեանցի պահանջել միայն 25 ռուբլի իսկ Մելիք-Մկրտչեանցին ազատ թողնել ապաշխարանքից:

Յունւար 18. թ. 20. Երևանի Գեր. Փոխանորդ Գրիգոր Եպիսկոպոս Գառնակերեան Երևանի սուրբ Սարգիս եկեղեցւոյ քահանայից խնդրի հետ ներկայացնելով Ս. Սինոդին և իւր յայտարարութիւնը, խնդրում է Գրիգոր քահանայ Սուքեասեանին կարգել հովիւ հայ բրիգատնի զինուորների վրայ, որը արդէն ձրիաբար կատարել է այդ պաշտօնը չորս տարի, իսկ նորա ծուխը յատկացնել յիշեալ եկեղեցւոյ երկու քահանայ ներին: Արեազան Սինոդը յարգելով Գերապատիւ Թեմակալի առաջարկութիւնը, 10 Ապրիլի տարւոյս օրագրով կարգում է հովիւ նոյն քահանային Ժամանակաւորապէս Կովկասեան տեղական հայ զօրաց վրայ, և նորա ծուխը Ժամանակաւորապէս հովուելու համար Գեր. Թեմակալի խնդրանաց համաձայն յանձնում է երկու քահանայից:

Յունիս 29. Երևանի Կոնսիստորիայն պատշաճաւոր վկայականների հետ ներկայացնելով Սրբազան Սինոդին 23 քաջանայացու տիրացուների մի ցուցակ միջնորդում է Ս. Սինոդին, որպէս զի շուտով անօրէնութիւն լինի նրանց ձեռնադրելու համար, իսկ Ս. Սինոդը այդ քաջանայացուներին՝ նոյն իսկ, իրենց վկայականներով բոլորովին անհամապատասխան և անարժան գտնելով քաջանայութեան, մերժում է Կոնսիստորիայի այս միջնորդութիւնը և 29 յունիսի տարւոյս յետ է դարձնում Կոնսիստորիային քաջանայութեան ձգտող յիշեալ տիրացուների վկայականները: Գիւղերով հանդերձ այդ տիրացուների անուններն են.

Պարոյր Տէր Եփրեմեան և Դաւիթ Տէր Գասպարեան՝ Բլուր գիւղից, Սարգիս Մխիթարեան՝ Դամբր գիւղից, Արշակ Տէր Սարգսեան՝ Սուանիէրոցի, Մարգար Սամուէլեան՝ Դարգալուեցի, Սահակ Տ. Սահակեան՝ Քարվանսարեցի, Ահարօն Տէր Վարդանեան՝ Բարձաբեցի, Ղուկաս Տէր Յովհաննիսեան՝ Բռնակոթցի, Մանուկ Տ. Մխիթարեան և Մկրտիչ Ղազարեան Ղւլաղցի, Մահտեսի Հայրապետ Շահպաղեան՝ Փաշաբեանդցի, Դասուար Տէր Կարապետեան՝ Ղրմիլուեցի, Մարգար Տ. Ղազարեան՝ Որդնաւցի, Գէորգ Տ. Ղւնդեան՝ Նորագաւթցի, Գէորգ Տ. Դանիէլեան Քօսամահմատցի, Յովսէփ Տ. Յարութիւնեան՝ Խնձորիսկ գիւղից, Յակովբ Պօղոսեան՝ Արթիկցի, Մամիկոն Տ. Ղազարեան՝ Գեօրանցի, Արզուման Տ. Գրիգորեան՝ Օրդաքլուեցի, Մատթէոս Տ. Յովսէփեան՝ Քօլաղաւանցի, Կարապետ Տ. Մոսիսեան՝ Գեօղաղարեցի, Վահան Տ. Յովհաննիսեան՝ Նոր-Բայազիտեցի և Վասիլ Տէր Խաչատրեան՝ Երևանցի:

Երևանի Կոնսիստորիայն ի 24 Մարտի 1886 ամի: Ի 25 Հոկտ. 1890, ի 28 Յունւարի, ի 25 Սեպտ. 18 Նոյեմ. և 131 Դեկտ. 1891 ամի թ. 499, 4609, 242, 3312, 3944 և 4517, մատուցանելով Սրբազան Սինոդին մի քանի քաջանայացուների ուսման վկայականները, այն է, Մուխանջղցի Սարգիս Քեամալեանի, Թաղաբեանդցի Յարութիւն Տ. Մելքիսէդէկեանի, Նոր Սարխարցի Կարապետ Տ. Յովհաննիսեանի, Ղարաքիլիսեցի Ղազարոս Տ. Վար-

դանեանի, Ղուլալեցի Ներսէս Տ. Յովհաննիսեանի և Զոհրայ Մա-
դոյեանի, այդ իսկ գիւղերում քաջանայ չլինելու պատճառաւ
խնդրում է քաջանայ ձեռնադրել. իսկ 29 Յունիսի տարւոյս
Սրբազան Սինօգր վերադարձնելով յիշեալ քաջանայացուների
վկայականները մերժում է կոնսիստորիայի միջնորդութիւնը և
պատուիրում է աշխատել վերոյիշեալ թերուս քաջանայացուների
տեղ՝ Սինօգի 26 Յունիսի տարւոյս թ. 1856 և 1867 արձակած
շրջաբերական հրամանի համաձայն ընտրել արժանաւորներին:

—

Տիիսիսի կոնսիստորայն ի 13 Դեկտ. 1891, ի 15, ի 17 և 29
Յունվարի, ի 4 և 10 Ապրիլի տարւոյս թ. 4331, 60, 84, 218,
1172, 1186 և 1186 մատուցանելով Սրբազան Սինօգին Հախում-
ցի Արշակ Տ. Սողոմոնեան Մանուշարեանց, Զովտաուցի վարդան
Երեմեանց, Բերդեցի վաշան Տ. Յակովբեանց, Ղրդեցի Մովսէս
Մխիթարեանց, Բաղինքցի Աբրահամ Տ. Մկրտչեան և Խելթու-
բանցի Բաղդասար Փալիշեանց քաջանայացուների պատշաճաւոր
վկայականները, խնդրում է քաջանայ ձեռնադրել նրանց: Սրբ-
ազան Սինօգը յիշեալ քաջանայացուների հարցաքննական թըղ-
թերից տեսնելով, որ նոքա ըստ արժանւոյն չունին ուսումնի
բացի սորանից և վերոյիշեալ մի քանի գիւղերը արդէն քաջա-
նայ ունենալու պատճառաւ աւելորդ են և նորերը ձեռնադրել,
ուստի 29 Յունիսի տարւոյս մերժում է կոնսիստորիայի միջնոր-
դութիւնը այդ քաջանայացուների պատշաճապէս ուսումն չու-
նենալու պատճառաւ, որի մասին և տեղեկագրում է կոնսիստո-
րիային, վերադարձնելով հանգերձ յիշեալ քաջանայացուների
վկայականները:

—

Սրբազան Սինօգը տեսնելով Շամախու վիճակի Ուշտալ գիւղի
Սհարբէկեանց Յարութիւն քաջանայի անուղղելի բարք ու վար-
քը, անցեալ տարի 13 սեպտեմ. օրագրով պատուիրում է
Շամախու կոնսիստորիային ուղարկել յիշեալ քաջանային Սա-
ղիանու վանքը, տեղւոյն վանահօր հսկողութեան տակ անուսման
ժամանակաւ ապաշխարելու: Ապա նոյն կոնսիստորիայն անցեալ

տարի նոյեմբերի 21-ին թիւ 1160 իւր յայտարարութեան հետ ուղարկում է Սինօզին նոյն քաջանայի իսկական աղերսագիրը, որը մատուցել է ինքն քաջանայն տեղւոյն Գեր. թեմակալ Առաջնորդին, իրեն կարգաւործ անելու շնորհ խնդրելով, որովհետեւ այդ աղերսագրի մէջ ինքն քաջանայն յառաջ բերելով իւր ամենութեամբ և նեղոակիր լինակը, մանաւանդ իւր ընտանեկան լինիւմ ու հոգսը իբրեւ անարժան ուն ծանր է համարում մնալ իրեն քաջանայութեան լծի տակ: Արանից յետ տեղւոյն Առաջնորդ Գեր. Մեորոյք Արքեպիսկոպոս Սմբատեանց Մարտի 11-ին թ. 76 ուղարկելով Սինօզին նոյն քաջանայի մի այլ մեղսյական աղերսագիրը, յայտնում է որ, ինչպէս վկայում են գիւղացիքը և տեղւոյն գործակալը յիշեալ քաջանայն հեռացել է իւր չափ ընթացքից և ուխտել է սրբութեամբ պահել իւր քաջանայական կոչումը, չամնորոյ և խնդրում է ներել նորա յանցանքը թեթեւացնելով իւր պատիժը: Արեազան Սինօզը յարգելով Գեր. Առաջնորդի միջնորդութիւնն և գործակալի ու տեղւոյն ժողովրդի քաջանայի մասին արած վկայութիւնը, որ նա ուխտել է այսուհետև պարկեշտ և համեստ վարքով մնալ, պատուիրում է Գեր. Առաջնորդին թող տալ քաջանայագործութիւն անելու, և պարկեշտութեամբ հովուել իւր ժողովուրդը:

ՈՒՍՈՒՄՆ. ՎԱՐՁԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յանձնաժողովն լսեց Ամենապատիւ Տ. Տեղակալի Պ. Ղ. Աղա-
յեանցի խնդրի վերայ ամիս 24-ին թ. 47 արած մակագրու-
թիւնը այս բովանդակութեամբ. «Յանձնեմք ուսումնարանական
վարչական Յանձնաժողովոյն կարգադրել զարժանն վասն գոր-
ծածութեան իւրին նշանակեալ դասագրոց յամենայն ուսում-
նարանս Հայոց»: Պ. Ղ. Աղայեանցի խնդրի բովանդակութիւնը
այս է. թեմական վերատեսուչները Ս. Էջմիածնի Ուսումն. վար-
չական Յանձնաժողովի հրամանով շրջաբերական են ուղարկել
իրանց թեմերում գտնուած ուսումնարաններին, որ իւր իւրնդ-
րատուի «Ուսումն մայրենի լեզուի» երեք դասագրքերը գործա-